

Επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου Πατρών ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ελπιδοφόρος

[Οικουμενικό Πατριαρχείο](#) / [Αρχιεπισκοπή Αμερικής](#)

Σε επίτιμο διδάκτορα του τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του [Πανεπιστημίου Πατρών](#) αναγορεύθηκε ο [Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος](#), κατά την διάρκεια τελετής που πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα τελετών «Οδυσσέας Ελύτης» την Παρασκευή 5 Δεκεμβρίου 2025.

Με την απονομή του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα, το Πανεπιστήμιο Πατρών θέλησε να τιμήσει «την πολυεπίπεδη και μακροχρόνια προσφορά του Αρχιεπισκόπου Αμερικής στον πνευματικό, κοινωνικό και φιλανθρωπικό τομέα, καθώς και τη συμβολή του στην προώθηση των αξιών της θρησκείας, της ειρήνης, της παιδείας και του διαλόγου μεταξύ των λαών και των πολιτισμών».

Η τελετή ξεκίνησε με την προσφώνηση του πρύτανη του Πανεπιστημίου Πατρών, καθηγητή Χρήστου Μπούρα, ενώ ακολούθησαν χαιρετισμοί από τον κοσμήτορα της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων, καθηγητή Κωνσταντίνο Κουνετά και την Πρόεδρο του τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, καθηγήτρια Ήρα Αντωνοπούλου.

Στην συνέχεια, η αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Νίκη Γεωργιάδου, παρουσίασε το έργο του αρχιεπίσκοπου Αμερικής και ακολούθησε η περιένδυσή του με το επιτηβέννιο και την απονομή τιμητικής πλακέτας.

Από την πλευρά του, ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος, κατά την διάρκεια της ομιλίας του ανέφερε:

«Θα ήθελα, εν πρώτοις, να μου επιτρέψετε να εκφράσω την ειλικρινή χαρά και τη βαθύτατη συγκίνησή μου για την σημερινή παρουσία μου στην πόλη της Πάτρας, η οποία είναι στενά συνδεδεμένη με το ιερό πρόσωπο του αγίου Αποστόλου Ανδρέου του Πρωτοκλήτου. Κατάγομαι, όπως γνωρίζετε, από την Κωνσταντινούπολη και έχω την τιμή και την ευλογία να είμαι μέλος της σεπτής Ιεραρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου, του οποίου ιδρυτής είναι ο Πρωτόκλητος των Αποστόλων. Τον σταυρό του αγίου Ανδρέα επωμίστηκε προ 34 ετών και την αποστολική μαρτυρία εκείνου στον σύγχρονο κόσμο συνεχίζει ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαίος.

Θα ήθελα, εν συνεχεία, να εκφράσω τις εγκάρδιες ευχαριστίες μου προς τις πρυτανικές αρχές του Πανεπιστημίου Πατρών, το οποίο συμπληρώνει εφέτος 61 χρόνια αδιάλειπτης επιστημονικής παρουσίας και προσφοράς, για την θερμή υποδοχή τους, αλλά και προς το Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας για την απόφασή του να με αναγορεύσει επίτιμο διδάκτορά του. Προερχόμενος και ο ίδιος από την ακαδημαϊκή κοινότητα, γνωρίζω τη βαρύνουσα σημασία του επίτιμου διδακτορικού τίτλου και γι' αυτό είμαι ευγνώμων προς τα προσφιλή μέλη

ΔΕΠ της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος για την τόσο τιμητική αυτή απόφασή τους. Θεωρώ ότι η τιμή αυτή αποδίδεται όχι μόνο σε μένα προσωπικά, αλλά κυρίως στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής, τη μεγαλύτερη Επαρχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο χώρο της ορθόδοξης διασποράς, τον οποίο έχω την τιμή να διακονώ από το έτος 2019 και η οποία (Αρχιεπισκοπή) συμπλήρωσε το έτος 2022 εκατό έτη ζωής και προσφοράς προς την Ορθοδοξία και τον ελληνισμό του Νέου Κόσμου.

Η σημερινή ακαδημαϊκή τελετή μου δίνει την ευκαιρία να μοιραστώ μαζί σας ορισμένες σκέψεις μου σχετικά με τον ρόλο της θρησκείας στις σύγχρονες ανοιχτές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Ένας από τους πιο σύνθετους μετασχηματισμούς που χαρακτηρίζει τον ύστερο 20ο και τον 21ο αιώνα είναι το πέρασμα από τη νεωτερικότητα στη λεγόμενη μετανεωτερικότητα. Ο όρος «νεωτερικότητα» προσδιορίζει κάτι πολύ περισσότερο από μία ιστορική περίοδο. Στην πραγματικότητα υποδηλώνει μία διαφορετική θέαση του κόσμου ή, όπως θα έλεγε ο Thomas Kuhn μία «αλλαγή παραδείγματος» (paradigm shift). Οι ιστορικές απαρχές της εντοπίζονται στον Διαφωτισμό, όταν σημαίνοντες διανοητές προέβαλαν το πρωτείο του ορθού λόγου και το αίτημα της αυτονομίας του υποκειμένου απέναντι σε κάθε μορφή αυθεντίας, είτε αυτή ήταν πολιτική, είτε κοινωνική, είτε θρησκευτική. Στο πλαίσιο αυτό, η θρησκεία κατανοήθηκε ως ένα υπόλειμμα του προ-νεωτερικού κόσμου, το οποίο έπρεπε να υποχωρήσει ενώπιον της επιστήμης και της δημοκρατίας. Ο Karl Marx τη χαρακτήριζε ως «ψευδή συνείδηση», ο Sigmund Freud ως «αυταπάτη», ενώ ο Max Weber έκανε λόγο για την ανάγκη «απομάγευσης του κόσμου» (Entzauberung der Welt), δηλ. της αποβολής του ιερού από τη δημόσια σφαίρα. Όταν ο Nietzsche διακηρύσσει ότι «ο Θεός πέθανε», δεν πανηγυρίζει, αλλά διαπιστώνει την πνευματική κρίση της νεωτερικότητας, δηλ. την αδυναμία των ανθρώπων να βρούν θεμέλιο στην ηθική χωρίς υπερβατική αναφορά.

Κατ' άλλους στοχαστές, βέβαια, η νεωτερικότητα δεν συνεπάγεται το τέλος της θρησκείας, αλλά τον επαναπροσδιορισμό της. Στον νεωτερικό ορίζοντα η έννοια του «ιερού» μετατοπίζεται και εντοπίζεται, πλέον, στον ίδιο τον άνθρωπο. Με άλλα λόγια, το θρησκευτικό στοιχείο όχι μόνο δεν εκλείπει η δεν περιθωριοποιείται, αλλά επανακάμπτει διαρκώς και επανεμφανίζεται υπό πολλαπλές και συχνά υβριδικές εκδοχές. Θα έλεγα ότι η σχέση ανάμεσα στη θρησκεία και τη νεωτερικότητα θα πρέπει να κατανοηθεί όχι ως μία σχέση εχθρότητας, αλλά ως μία σχέση διαλεκτικής έντασης. Η νεωτερικότητα από τη μια υπενθυμίζει στη θρησκεία τα όρια της εξουσίας, αλλά και την ανάγκη διαρκούς αυτοκριτικής, και από την άλλη η θρησκεία υπογραμμίζει εντός του νεωτερικού

περιβάλλοντος ότι η ανθρώπινη ύπαρξη δεν εξαντλείται στην ορθολογική της διάσταση, ότι ο άνθρωπος είναι επίσης ον πνευματικό και εκτεθειμένο στην ευαλωτότητα, χαρακτηριστικά που συνιστούν κεντρικές παραμέτρους της υπαρξιακής του κατάστασης. Άρα, το ζητούμενο δεν είναι η σύγκρουση, αλλά ο δημιουργικός διάλογος ανάμεσα στην πίστη και τον λόγο, με επίκεντρο τον άνθρωπο όχι ως κυρίαρχο, αλλά ως υποκείμενο που διψάει για την αλήθεια και αναζητεί το νόημα και τη σχέση κοινωνίας. Ο διάλογος δεν είναι πάντα εύκολος. Είναι, ωστόσο, αναγκαίος, αν θέλουμε έναν κόσμο, όπου η ελευθερία συνυπάρχει με το νόημα και η πίστη με τη σκέψη.

Από την άλλη πλευρά, η μετανεωτερικότητα αναδύεται ως αντίδραση στις νεωτερικές βεβαιότητες. Είναι η εποχή της αμφισβήτησης των «μεγάλων αφηγήσεων» (grand narratives) πολιτικού, κοινωνικού, επιστημονικού, φιλοσοφικού και θεολογικού χαρακτήρα, της σχετικοποίησης των απόλυτων αληθειών, του αναστοχασμού, της ρευστότητας και της αποδόμησης των ταυτοτήτων. Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο Anthony Giddens, η μετανεωτερικότητα κλονίζει τα θεμέλια της βεβαιότητας της γνώσης και αμφισβητεί τον ίδιο τον σκοπό της ιστορίας. Ο κόσμος γύρω μας μοιάζει συχνά αποπροσανατολισμένος, στερούμενος ενός σταθερού νοήματος. Το κέντρο βάρους πέφτει στην ατομική εμπειρία και στην προσωπική πρόσληψη των πραγμάτων. Στο πλαίσιο της μετανεωτερικότητας, γίνεται ήδη λόγος για τη διατομικότητα, η οποία συνιστά μία γόνιμη προοπτική υπέρβασης του φιλελεύθερου ατομικιστικού παραδείγματος, ενώ ταυτόχρονα είναι σε θέση να αξιοποιεί τα αδιαπραγμάτευτα φιλελεύθερα κεκτημένα. Θα έλεγα ότι η έννοια της διατομικότητας αποτελεί το συνώνυμο μίας θεμελιώδους θεολογικής έννοιας, εκείνης της κοινωνίας (communio). Τα δικαιώματα στο σύγχρονο φιλελεύθερο κράτος δικαίου δεν ασκούνται «ατομικά», δηλ. πέραν και εκτός της κοινωνίας. Οι άνθρωποι ούτε μιλάμε, ούτε σκεπτόμαστε, ούτε εκφράζουμε τη θρησκευτική μας συνείδηση αποκομμένοι από τον περίγυρό μας.

Από τη δεκαετία του 1980 γίνεται λόγος για την «επιστροφή του ιερού» και ομολογείται ότι η μετανεωτερικότητα δεν εξαφανίζει, αλλά μεταμορφώνει το θρησκευτικό, μορφοποιώντας το σε πιο προσωπικό και αποδεσμεύοντάς το από τους θεσμούς και τις δομές. Η θρησκεία επανακάμπει όχι ως σύστημα θεολογικών διδασκαλιών, αλλά ως αναζήτηση νοήματος μέσα σε έναν κόσμο δίχως σταθερό προσανατολισμό. Από θεσμός καθολικής εξουσίας γίνεται χώρος επιλογής και ταυτότητας. Ο άνθρωπος δεν κληρονομεί πια την πίστη, αλλά τη διαλέγει, τη συνθέτει και την ερμηνεύει. Η μετανεωτερικότητα καλεί τη θρησκεία να εγκαταλείψει τον αποκλειστικό λόγο και να υιοθετήσει έναν διαλογικό και περιεκτικό λόγο, όπου η αλήθεια δεν επιβάλλεται, αλλά αναδύεται μέσα από τη συνάντηση.

Σύμφωνα με τον Jürgen Habermas, εισερχόμαστε σε μία «μετα-κοσμική εποχή» (post-secular society), όπου η θρησκεία δεν εξαφανίζεται, αλλά επανεμφανίζεται στον δημόσιο χώρο με νέους όρους. Δεν πρόκειται για επιστροφή σε μορφές θεοκρατίας ούτε, φυσικά, για άρνηση του κοσμικού κράτους, αλλά για αναγνώριση ότι οι θρησκευτικές παραδόσεις εξακολουθούν να παραμένουν επιδραστικοί παράγοντες στον δημόσιο χώρο, να προσφέρουν ηθικό λόγο και κοινωνικό κεφάλαιο. Οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται να αναγνωρίσουν τη σημασία της θρησκευτικής πίστης για πολλούς ανθρώπους, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν τον ορθολογικό χαρακτήρα του δημόσιου διαλόγου. Οι θρησκείες, από την άλλη πλευρά, μπορούν να συμμετέχουν στη δημόσια συζήτηση με επιχειρήματα που πηγάζουν από την πίστη τους, αλλά πρέπει να μεταφράζονται σε «κοσμική» γλώσσα, ώστε να είναι κατανοητά στον πλουραλιστικό δημόσιο χώρο. Έτσι, η μετα-κοσμική κοινωνία δεν απορρίπτει τη θρησκεία, αλλά επιδιώκει έναν διάλογο ανάμεσα στην πίστη και τον ορθό λόγο, βασισμένο στον αμοιβαίο σεβασμό.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και των ψηφιακών δικτύων, ο ρόλος της θρησκείας αποκτά ένα νέο περιεχόμενο. Μερικά από τα χαρακτηριστικά της νέας αυτής θρησκευτικότητας είναι η μη ταύτιση της πίστης με την τυπική ομολογιακή ταυτότητα (believing without belonging), η ιδιωτική και επιλεκτική (à la carte) θρησκευτικότητα, η αποδόμηση του θρησκευτικού λόγου με την έννοια όχι της απόρριψης του ιερού, αλλά της μετατροπής του σε ένα διαρκές ερώτημα. Η παγκόσμια αγορά των ιδεών και των πνευματικοτήτων επιτρέπει τη διάδοση όχι μόνο των μεγάλων μονοθεϊστικών θρησκειών, αλλά και των νέων μορφών συγκρητισμού ή αλλιώς του ρεύματος που ονομάζεται «διάχυτη νέα θρησκευτικότητα». Το διαδίκτυο λειτουργεί όχι μόνο ως φορέας διάχυσης θρησκευτικού λόγου, αλλά και ως πεδίο αντιπαράθεσης. Οι νέες τεχνολογίες δεν μεταδίδουν απλώς το θρησκευτικό μήνυμα. Εν πολλοίς, το διαμορφώνουν,

δημιουργώντας αυτό που ορισμένοι μελετητές αποκαλούν «cyber-religion». Η θρησκεία δεν περιορίζεται πλέον στους χώρους λατρείας. Έχει μεταφερθεί στις οθόνες και στις πλατφόρμες. Η ψηφιακή θρησκευτικότητα εκφράζεται μέσα από διαδικτυακές κοινότητες προσευχής, εικονικές λειτουργίες, ακόμα και «ψηφιακούς προσκυνητές», οι οποίοι βιώνουν το ιερό μέσω της τεχνολογίας.

Η τεχνολογική επανάσταση συνιστά, ίσως, ένα από τα πιο ριζοσπαστικά πεδία της μετανεωτερικότητας. Η ψηφιακή κουλτούρα, η τεχνητή νοημοσύνη, η βιοτεχνολογία και ο λεγόμενος «μετα-ανθρωπισμός» θέτουν νέα ερωτήματα που αφορούν την πίστη. Αν ο άνθρωπος μπορεί να τροποποιεί το σώμα του, να επεκτείνει τη ζωή του ή να δημιουργεί συνειδητές μηχανές, τι απομένει από τη θεολογική έννοια της δημιουργίας και του προσώπου; Η μετανεωτερική τεχνολογική συνθήκη μετατοπίζει το ερώτημα από το «ποιος είναι ο Θεός;» στο «τι σημαίνει να είμαι άνθρωπος;». Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η θρησκεία καλείται να αρθρώσει νέο ανθρωπολογικό λόγο, που να συνομιλεί δημιουργικά με την επιστήμη, χωρίς να χάνει το υπαρξιακό της βάθος.

Η παγκοσμιοποίηση, όμως, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την αυθεντικότητα της θρησκευτικής εμπειρίας. Η ομογενοποίηση είναι δυνατό να απειλήσει τη διαφορετικότητα των θρησκευτικών παραδόσεων, η εργαλειακή χρήση της θρησκείας είναι σε θέση να αναζωπυρώσει τον εθνικισμό και τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό, ενώ η ηθική σχετικοποίηση μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια του υπαρξιακού βάθους κάθε θρησκευτικής πίστης. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η θρησκεία μπορεί να παίξει τον κριτικό και αναστοχαστικό ρόλο της όχι επιβάλλοντας κανόνες, αλλά υπενθυμίζοντας τη σημασία της ευθύνης και της σχέσης. Η συνάντηση με τον Άλλο είναι το σημείο, στο οποίο το ιερό γίνεται ορατό, εκεί όπου η θρησκεία μεταμορφώνεται σε ευθύνη για τον πλησίον. Έτσι, η πίστη στη μετανεωτερικότητα δεν είναι τόσο δογματική όσο ηθική, δηλ. δεν δηλώνεται, αλλά ενεργείται.

Ταυτόχρονα, όμως, η παγκοσμιοποίηση προσφέρει δυνατότητες συνάντησης και σύμπραξης. Μέσα από την αλληλεξάρτηση των λαών, καθιστά εμφανές ότι η ανθρωπότητα μοιράζεται κοινές προκλήσεις: την οικολογική κρίση, την ανισότητα, το αίτημα για κοινωνική δικαιοσύνη, την απώλεια νοήματος. Είναι ακριβώς τα στοιχεία εκείνα, στα οποία η θρησκεία μπορεί να προσφέρει οικουμενικό ηθικό όραμα όχι μέσω της επιβολής, αλλά μέσω του διαλόγου. Αντί να υποχωρήσει, η θρησκεία μπορεί να γίνει ηθικός συνομιλητής της σύγχρονης δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Η οικουμενική ηθική της ευθύνης, όπως την οραματίστηκε ο ρωμαιοκαθολικός θεολόγος Hans Küng, προτείνει ένα *minimum* κοινών αξιών: σεβασμό προς την

ιερότητα της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας, αλληλεγγύη, δικαιοσύνη, αλήθεια. Αυτές οι αξίες, αν και αντλούν από διαφορετικές παραδόσεις, συνιστούν μία παγκόσμια πνευματική βάση ή, όπως σημείωσε σε πρόσφατη ομιλία του ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, μία «παγκόσμια συμμαχία συνείδησης».

Ένα από τα πιο κρίσιμα πεδία, όπου η θρησκεία συναντά δημιουργικά την παγκοσμιοποίηση, είναι το οικολογικό ζήτημα. Η παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση έχει οδηγήσει σε διαθρησκευτικές πρωτοβουλίες με στόχο αφενός την ανάπτυξη μίας θεολογίας της δημιουργίας, και, αφετέρου, την καλλιέργεια της ευθύνης απέναντι στην κτίση. Τα οικολογικά συνέδρια του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η Εγκύκλιος «Laudato Si'» του μακαριστού Πάπα Φραγκίσκου, αλλά και οι πρωτοβουλίες ηγετών του Ισλάμ και του Βουδισμού δείχνουν ότι οι θρησκείες μπορούν να λειτουργήσουν ως παγκόσμιοι ηθικοί φορείς απέναντι σε πανανθρώπινα προβλήματα και ως διαμορφωτές μίας παγκόσμιας συνείδησης, μίας νέας μορφής συλλογικού πνευματικού οράματος.

Κυρίες και κύριοι,

Η μετανεωτερικότητα δεν είναι εχθρός της θρησκείας. Είναι ο καθρέφτης της κρίσης, αλλά και της αναγέννησής της. Απογυμνώνει την πίστη από τα εξωτερικά της ερείσματα, αλλά ταυτόχρονα την απελευθερώνει από τον δογματισμό. Μέσα σε έναν κόσμο όπου τίποτα δεν είναι απόλυτο, η πίστη δεν μπορεί να στηρίζεται σε βεβαιότητες. Αντίθετα, πρέπει να εκφράζεται ως πράξη ελευθερίας, εμπιστοσύνης και ευθύνης. Η θρησκεία στη μετανεωτερικότητα δεν ζητά να επιβληθεί, αλλά να συνομιλήσει γόνιμα και δημιουργικά. Δεν υπόσχεται απαντήσεις, αλλά καλλιεργεί ερωτήματα. Δεν σηματοδοτεί την επιστροφή στο παρελθόν, αλλά την αναζήτηση νοήματος μέσα στην αμφιβολία. Λειτουργεί προφητικά, υπενθυμίζοντας ότι ο άνθρωπος δεν είναι απλώς παραγωγός και καταναλωτής, αλλά και φορέας πνευματικής αξιοπρέπειας. Το ζητούμενο του 21ου αιώνα είναι να περάσουμε από την παγκοσμιοποίηση της αγοράς στην παγκοσμιοποίηση της συνείδησης, δηλαδή από έναν κόσμο όπου όλα είναι εμπορεύματα, σε έναν κόσμο όπου όλοι αναγνωρίζονται ως φορείς ιερότητας. Η θρησκεία, τότε, δεν θα είναι απλώς μία κληρονομιά του παρελθόντος, αλλά μία πηγή διαρκούς πνευματικής ανανέωσης για την παγκόσμια κοινότητα. Ίσως, τελικά, αυτή να είναι και η ουσία της θρησκείας στη μετανεωτερική εποχή: όχι μόνο μία θεωρία για τον Θεό, αλλά μία υπαρξιακή στάση που διατηρεί ζωντανό το ερώτημα του νοήματος μέσα στη ρευστότητα του κόσμου».

Η τελετή ολοκληρώθηκε με μουσικό πρόγραμμα από το βυζαντινό χορό της Πολυφωνικής Χορωδίας Πάτρας.

Σε δηλώσεις του ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος τόνισε ότι δέχεται με ιδιαίτερη χαρά και τιμή έναν τέτοιο τίτλο «από ένα τέτοιο Πανεπιστήμιο της χώρας, το οποίο τιμά την Ελλάδα παγκοσμίως στα ακαδημαϊκά φόρα». Πρόσθεσε μάλιστα ότι το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα προσδεύει με καλπάζοντα ρυθμό. Ιδιαίτερη αναφορά έκανε και στον Μητροπολίτη Πατρών Χρυσόστομο.

(Με πληροφορίες από ΑΠΕ-ΜΠΕ και «Πελοπόννησος»)